

GIÁ BÁO: MỖI SỐ 0,04
 Một năm 4,800
 Sáu tháng 2,400
 Ba tháng 1,200
 Bán và THUỐC-ĐỊA PHÁP
 Một năm 3,000 Sáu tháng 1,500
 Ba tháng 750
 Mua báo và đăng quảng cáo
 xin trả tiền trước.

TIENG-DÂN

Chủ nhiệm kiêm tòa soạn
HUYNH-THUC-KHANG

Mỗi tuần xuất bản ba kỳ: Thứ Hai, Thứ Năm và Thứ Bảy
 Số 123, đường Đông-Bà, HUE
 Điện-thoại số 62 - Đành giấy thép: TIENGDAN HUE

Chung thời báo, biên thị thông, (Kính Diệt)
 BAI ĐỘC ĐIA

Người phương Đông không còn giữ được cái tánh "VĨNH-TĨNH" như xưa nữa

Về tánh cách dân tộc trên thế giới, người ta có câu phê bình: "Người phương Tây ưa hoạt động, người phương Đông có tánh vĩnh tĩnh. Như nói Đông Tây không gặp nhau thì cái tánh cách khác nhau đó, chính là một nguyên nhân lớn."

Vi sao có cái tánh cách khác nhau? Vì phương Tây, nói riêng một Âu châu mà dồn lại đến trên 20 nước, lợi bại tiếp xúc gần nhau, không tranh cạnh thì không tự lớn được; người đã sống trong hoàn cảnh cạnh tranh ấy, không khác gì hàng ngày bị vây trong trận giặc, hờ một chút đã thấy nguy vong đến nơi, nên cần phải hoạt động luôn, thành ra cái tánh háo động.

Còn phương Đông, nước lớn nhất là nước Tàu, cái nước văn minh tối cổ, đất rộng người nhiều, còn nước nhỏ chung quanh không khác gì là nước phục thuộc, có cạnh tranh cũng trong khoảng tạm thời, rồi xoay lại cái cuộc yên lặng mà người đời gọi là thái bình vô sự. Hoàn cảnh đã thế, lại dồn thêm những học thuyết phi chiến, chỉ binh in sâu vào não mỗi người, cho việc binh là việc nguy hiểm, là họa ghê gớm, không ai muốn nghe và thấy cái cảnh máu sông xương núi kia; vì thế, người phương Đông có tánh vĩnh tĩnh, có động là chuyện bất đắc dĩ mà thôi.

Đó là nói theo lịch sử đời đi vàng, chớ vào khoảng thế kỷ 20, cái đời Âu Á giao thông này thì hoàn cảnh đã đổi khác hẳn, khác ý cái động ở ngoài ờ dồn đến mà ở trong không sao giữ được cái tánh vĩnh tĩnh lưu truyền đó. Chưa nói sự đổi khác đó hay hay dở.

Cái chứng rõ ràng là nước Nhật bản vì mấy chiếc tàu Mỹ mà gây ra cuộc Minh Trị duy tân, nước Tàu vì trận A phiến mà mở toang mấy cửa biển, rồi diễn ra vô số là lần kịch mới; cho đến nước Nam ta ở một góc trời, vẫn là một cõi Đàng trước, cơ nhiên là theo đường tiến của công lệ thiên diễn; lại thêm một cơ hội cho tánh

VĨNH-VĨNH CHUYÊN ĐỔI

Cảm cuộc Trung-Nhật chiến tranh
 Tàu bay trên không đưa vút vút! Tàn đụn rơi xuống phủ trải lay! Lũn đùn thành phố ngọn lửa hồng! Về vạn dân cư không chỗ dụi! Bìa Tân chưa xong đến Hộ Tông. Nam-kinh Thanh-đào tung lang tung! Bên này chết bên kia cũng chết. Xương chất thành gò máu thành sông. Phần chết, quân nhân đã ra giáng, Lạ trai gặp giặc hàng-hải đánh. Đàng thương đàng họ trẻ con, ông già, bà cả, toàn là người và họ. Tiếng đàn vò tình không biết tránh! Tiếng rao hội hòa bình. Quốc tế công pháp kỳ rành rành. Rút cuộc không gì hơn mỗi lợi. Vì lợi gây ra kịch cạnh tranh. Cạnh tranh sanh lửa cũng cấp chiếu. Cờ đời thiên địa là trận giặc. Mạnh được yếu thua chớ ai thương; Kiềm ái, phi công - thời đánh giặc xé thuyết họ Mạc!

Vài hạt có cuộc tuyên cử dân biểu lại
 1) Đặc cử nhân dân đại biểu mới mấy ngày và đến cử với một cách rất khó khăn mệt mỏi. M. Phan-lý-Ngư bị nhiều người kiện. Mỗi người kiện một lý do. Biết chắc một là "hơn" một là "bớt" khai trong bảng cấp tiền - học - pháp - việt (C. E. P. E. I.) với giấy thuế thân của làng nguyên quán không phủ nhau, năm nay M. Ngư chỉ có 27 tuổi, không đáng tuổi ứng cử dân biểu (28 tuổi). Quan Tỉnh đã tư việc kỳ ra bộ Lại xét xử.

Ngày 18 Aout, M. Phan-lý-Ngư đã đưa đơn xin từ chức. Thế là tỉnh Bình - thuận sẽ có cuộc tuyên cử khác.

2) Ở Hà-tĩnh thì ông Phạm-vân-Quảng bị ông Bình-nho-Mỹ kiện, đến 29-8-37 này sẽ bàn tại. T. V.

Cách giao dục cảm hóa của Cam - Địa

Mục đích của tôi không phải làm thế, để tỏ cho người ta biết mỗi khi học trò có lỗi gì, hoặc thầy giáo phải tự phạt bằng cách tuyệt thực. Tôi chủ trương rằng có làm làm phải dùng tới phương thức hà khắc ấy, nhưng muốn vậy, phải có một tâm lòng thanh khiết và một cái năng lực về tinh thần lớn. Nếu giữa thầy trò không có một chút tình duyên luyện dăm thâm, nếu cái lòng của thầy không làm cho cảm động thâm tâm của trò, nếu trò không có tâm lòng kính mến thầy, thì sự tuyệt thực không đáng kể vào đâu, mà có thể có hại nữa...

Trong khoảng đời của tôi, có xảy ra nhiều trận rối rắm, làm cho tôi được tiếp xúc với vô số người về phái tin ngưỡng và tôn giáo bất đồng; nhờ sớm kinh nghiệm ấy, nó làm cho tôi không biết phân biệt là con và bạn hữu là gì. Hay là đồng bào với người ngoại quốc thuộc giống trắng hay giống đen, hay là giáo này với giáo khác là gì nữa. Tôi có thể nói rằng tôi không khi nào cảm nghĩ tới chủ nghĩa biệt kỷ. Tôi giám tự phụ cái đức ấy tưởng như cái đức đạo trời phật cho vậy chứ không phải tôi cố gắng mà được, vì bất bạo động (Ahimsa) và tinh thần (Brahmabandera) (1) cũng nhiều đức trọng yếu khác, tôi tâm niệm hết sức tự nhiên đều với tôi hẳn hoi nó phát triển được.

Lúc tôi làm thầy kiện, mấy việc thầy kỳ quặc lại luôn, trong ấy, về theo Âu cổ giáo có, theo Thiên-chúa giáo có, tôi nhớ không khi nào không xem họ như kẻ bà con cái ruột bao giờ. Tôi đối xử với họ như kẻ trong nhà vậy, và mỗi khi vợ tôi tỏ ý ngăn cản, tôi rầy rắt. Đến trong bọn thư ký cũng có một người thuộc phái họ (Intouchable) mà lại theo Thiên-chúa giáo nữa kia (2).

Trong tôn nhà làm theo kiểu Âu-tây, mỗi phòng có riêng một cái giờ và đồ ăn uống đã làm sẵn. Chính vợ tôi và tôi lãnh lấy phần việc dọn dẹp trong nhà, không hề giao cho đũa ở nào. Mấy việc thầy kỳ về làm việc như ở nhà họ vậy, tự quai dọn lấy phòng mình; đây có một người thuộc Thiên chúa giáo, mới tới là, tất nhiên chúng tôi phải tiếp đón ăn uống như mọi người khác. Nhưng bà Cam địa chỉ sẵn một phòng của mấy người khách kia thôi, còn riêng phòng của kẻ thuộc cấp hạ tiện này, bà ta không chịu dọn. Vì thế mà sinh ra cái ờ. Bà ta cũng không cho tôi dọn dẹp mấy phòng ấy.

Ngày nay đây (3) tôi còn thấy trước mắt hình dạng bà trước bộ quần áo, một đống giấy, dăm tấm vải rách ở trên thành ống bồng bồng kia. Lúc ấy tôi tự nghĩ, dường vẫn có thói cũ, nhưng có hàng loạt, tôi tự nhận là "một" thầy giáo mới bà ta, đến tôi thường yêu bà một cách mà. Dẫu vậy, có chỉ cho bà ta từ bỏ những thói quen đó, và lòng chất nện. Tôi chỉ muốn bà vui vẻ làm việc mới hay. Bởi vậy tôi xướng quát gắt: "Thật là chỉ cảm thấy không nên có ở trong nhà này đó."

Nghe vậy, bà ta xấu rớt quá, mới

BAI ĐỘC ĐIA

Thôi đó, ông giữ gìn lấy nhà của này, để tôi đi nơi khác cho rảnh. Tôi cũng xang, không tự do tình được nữa, và lòng trước kia cũng tiêu tan mất. Tôi đứng phăng dậy, nắm tay bà ta lôi bừa tôi của ngoài, mở cửa toan đóng ra. Bấy giờ nước mắt đầm đìa rơi hai gò má của Kasturba (4) sa gọt, bà ta khóc ra lén: "Chớ ông không sợ xấu hổ sao chớ? Ông không thể bỏ qua được sao chớ? Hay giờ ông biết tôi đi đâu đây? Tôi không có thân bằng cố hữu gì đây, để ở nhờ đây cả kia mà. Và chẳng tôi là vợ ông, ông có nghĩ nổi tôi phải chịu khổ cho ông đáng để là phải không chớ? Xin ông người giận dỗi của lại mà. Đứng đi cho tôi ra khỏi nhà này, đừng để cho tôi ra ngoài như vậy mà."

Tôi đã quá quyết, nhưng ngấm hồ thẹn quá, nên liền đóng cửa lại ngay. Vì vợ tôi không thể rời tôi được, nên tôi cũng không bỏ bà cho đi đâu. Chúng tôi vẫn có đôi bữa hòa thuận, nhưng rồi cũng dần dần xa cách. Vợ tôi có kiến chí đi kỳ làm, thành cái gì rồi cũng thất bại.

Chuyện không may trên đây xảy ra năm 1892, lúc ấy là lúc tôi chưa hết khổ nạn niệm về chủ nghĩa tinh thần. Lúc ấy tôi có một đứa con, đứa con rất đẹp, tôi phải phải nuôi dưỡng; đứa bé sinh ra thì có vàng lời dân ông, chứ không phải người công sự, người bạo, hay người chia rẽ hai vai hủ bại với dân ông.

Độc qua cách giáo dục cảm hóa của Cam-địa, các nhà có chức trách giáo-hóa không biết có cảm tưởng gì không; nhưng kể làm qua chuyện đã đến tháng lãnh lương, cho thấy là xong chức trách mình, không biết có nhận lấy mà quay hồi lương làm mình xem có gì ăn hạn không. Mưa nghĩ về gần hết, trong tôi lại nổi lên một cái thầy giáo sẽ đứng trước một số đồng nghiệp, các thầy có nghĩ tới cách giáo dục cảm hóa này không?

TỪ A SANG AU

CUỘC TRUNG-NHẬT

Ngày quyết đánh đắm các chiến thuyền Tàu - Không quân Nhật phá Nam-kinh và Hán-khẩu - Trung hoa không mào mớp Quốc-liên như trước và quyết đánh tới cùng - Quân Tàu thắng ở nhiều nơi và lấy lại được Changton, Changpen - Nga giúp Tàu - Đờ không ủng hộ Nhật

HAI BÊN GIAO CHIẾN VỚI NHAU
 Tân-giang, 20-8. - Theo tin thông-tin Reuter thì mấy tuần viện binh Nhật mới lên bị đi hết của một cuộc tấn công kinh của phòng tuyến của quân Tàu ở Tân-giang. Nhật thắng, và quân Tàu bị đẩy lùi một cách rất rõ rệt, coi mới thông có lợi cho bên nào cả.

Tại Hán-khẩu vào tháng trước, các chiến thuyền của Nhật đã đánh phá các chiến thuyền của Tàu. Quân Nhật đã đánh phá các chiến thuyền của Tàu. Quân Nhật đã đánh phá các chiến thuyền của Tàu.

TOÀN THỂ CÔNG NHÂN NHẬT PHẢI PHỤC VỤ CHIẾN TRANH
 Đông-kinh, 20-8. - Hội các Nhật đã quyết định rằng họ sẽ phục vụ chiến tranh. Họ quyết định rằng họ sẽ phục vụ chiến tranh.

QUÂN NHẬT THẢ TRÁI PHẪU HƯƠNG-KHO THUỐC ĐẠN CỦA NAM-KINH
 Đông-kinh, 20-8. - Các chiến thuyền của Nhật đã thả trái phẫn hương-kho thuốc đạn của Nam-kinh.

NHẬT KHÔNG CHỊU LẬP KHIU-PHI CHIẾN Ở THƯỢNG-HẢI
 Đông-kinh, 20-8. - Thủ tướng bộ Ngoại giao Nhật đã từ chối lập khiu-phi chiến ở Thượng-hải.

Thêm một ông thực sĩ Việt-nam

Ky-lê (hay là Grégô) ở Pháp, vừa rời, đã học binh Việt-nam thêm được một vị thực sĩ nữa là ông Phạm-thích-Quạt. Ông đã 50 tuổi, trong 26 thì sinh trưởng tại quê, và mới 50 học (Grégô) ở Mathéran (Quảng).

Ông nghị Honel được ra Bắc-kỳ

Ông nghị Honel được ra Bắc-kỳ. Ông nghị Honel được ra Bắc-kỳ. Ông nghị Honel được ra Bắc-kỳ.

